

Werkwoorden

Werkwoorden zijn woorden die een actie, staat of situatie aangeven. In deze hand-out wordt uitgelegd hoe werkwoorden in het Nederlands vervoegd worden.

Hele werkwoord en stam

De basisvorm van een werkwoord is de infinitief. Voor de meeste Nederlandse werkwoorden zijn infinitief en meervoud in de **feit vorm** (tegenwoordige tijd) het zelfde en eindigen op **-en**. Infinitief en meervoud in de **feit vorm** worden vaak het **hele werkwoord (hele ww)** genoemd.

Voor het vervoegen van werkwoorden wordt uitgegaan van de stam. De stam is het hele werkwoord zonder **-en**. Let er op dat bij veranderen van hele werkwoord naar stam, de spelling soms aangepast moet worden.

infinitief	stam
fietsen	fiets
lopen	loop

Altijd, Feiten, Feit Vorm

Een logische naam voor de vorm die gebruikt wordt om te praten over feiten of andere dingen die altijd waar zijn of die normaal zijn, zou feit vorm of altijd vorm of normaal vorm zijn. Voor acties of situaties nu, wordt gewoonlijk een andere vorm gebruikt, duratief. Het is moeilijk te begrijpen waarom de minder logische term (onvoltooid) tegenwoordige tijd gebruikt wordt. Daar komt nog bij dat observaties aantonen dat deze onlogische naam het moeilijker maakt voor leerlingen om deze vorm correct te gebruiken. Daarom de suggestie om de logischere term **feit vorm** te hanteren, zoals in deze hand-out gedaan wordt.

duratief:

Ik ben aan het studeren. Waarschijnlijk tot heel laat vanavond.

Morgen heb ik een belangrijk examen.

(Ik ben nu aan het studeren.)

Ik kan je nu niet helpen. Ik ben aan het koken.

(Nu moet ik me concentreren op het koken. Daarom kan ik je nu niet helpen.)

Dit materiaal is gratis beschikbaar via: <https://www.held.com.br/resources/>

feit vorm:

Ik studeer Antropologie. Hopelijk haal ik mijn masters eind
volgend jaar.

(De studie duurt een paar jaar. daarom is mijn normale situatie voor
een paar jaar.)

Water bevriest bij 0°C.

(Dat is een feit.)

Ik kook graag Indonesisch.

(Het is mijn voorkeur, dus niet alleen nu, het is normaal voor mij.

Het is een feit.)

In het Nederlands is dit verschil niet zo sterk als in het Engels. Soms wordt de
altijd vorm of **feit vorm** gebruikt als het gaat om acties nu. Dit gebeurt zo
weinig in vergelijking met het gebruik van deze vorm voor feiten of dingen die
normaal zijn dat ook voor het Nederlands de namen **feit vorm** beter zijn dan de
naam tegenwoordige tijd.

Uitzondering:

Kom je?

Ja, ik kom (al).

(Hiervan is niet erg logisch om te zeggen dat het gaat om iets dat
normaal of altijd waar, een feit is.)

Twijfelgeval:

Waar is Jan? - Hij ligt in bed. Hij slaapt.

(Dit kan gezien worden als normaal bijvoorbeeld omdat het laat in
de avond of nacht is. Het kan ook gezien worden als een feit. Ga
maar kijken, dan kun je zien dat het zo is, dat in bed licht en dat
ie slaapt. Het kan gezien worden als iets nu, in tegenstelling tot
normaal.)

Ga niet zijn kamer binnen, hij slaapt.

(Dit heeft de bijbetekenis dat het normaal is dat ie slaapt.)

Ga niet zijn kamer binnen, hij is aan het slapen.

(Dit heeft de nadruk da ie nu aan het slapen is en de bijbetekenis
dat het misschien niet normaal is.)

Dit maakt de term **feit vorm** voor het Nederlands logischer dan **altijd vorm**.

In de **feit vorm** (of tegenwoordige tijd) kent het Nederlands de volgende vormen.

- stam	voor eerste persoon enkelvoud,
- stam + t	voor tweede persoon enkelvoud,
- stam + t	voor derde persoon enkelvoud van de meeste werkwoorden,
- hele werkwoord	voor meervoud (zelfde vorm als infinitief).

hele ww	stam				
werken	werk				
enkelvoud					
1 ^e persoon	ik	stam	werk	ik	werk
2 ^e persoon	jij	stam + t	werk + t	jij	werkt
3 ^e persoon	de rest	stam + t	werk + t	de rest	werkt
meervoud					
1 ^e persoon	wij	hele ww	werken	wij	werken
2 ^e persoon	jullie	hele ww	werken	jullie	werken
3 ^e persoon	zij	hele ww	werken	zij	werken

Beleefdheidsvorm

Voor de tweede persoon heeft het Nederlands ook een beleefdheidsvorm. Het persoonlijk voornaamwoord hiervoor is **u**. Werkwoorden worden voor de beleefdheidsvorm het zelfde vervoegd als tweede persoon enkelvoud, zelfs als het gaat om meervoud.

U begrijpt dat dit moeilijk kan zijn.
Meneer De Vries, komt u met me mee?
Damens en heren volgt u mij naar de expositieruimte?

Geen **t** toevoegen als **jij** na het werkwoord komt

Normaal wordt bij tweede persoon enkelvoud, **jij** of **je**, gewoon **stam** plus **-t** gebruikt maar als **jij** of **je** na het werkwoord komen dan wordt geen **t** toegevoegd. Dan wordt alleen de **stam** gebruikt.

Jij **werkt**.
Werk jij?

Je **loopt** snel.
Loop je snel?

Je **loopt** niet snel.
Loop je niet snel?

Jij **komt** niet.
Kom je niet?

Geen **tt** op eind werkwoord

Een werkwoord eindigt nooit op dubbel **-t** (**-tt**). Daarom wordt, als de stam eindigt op **-t**, in de **feit vorm** (tegenwoordige tijd) geen **-t** toegevoegd voor tweede en derde persoon enkelvoud.

hele ww	stam		
lusten	lust		
enkelvoud			
ik	lust	ik lust	
jij	lust (+ t)	jij lust	niet: jij-lustt
de rest	lust (+ t)	de rest lust	niet: de-rest lustt

Stam eindigt op **d**

Als de stam eindigt op **d**, dan normaal vervoegen.

hele ww	stam		
worden	word		
enkelvoud			
ik	word	ik	word
jij	word + t	jij	wordt
de rest	word + t	de rest	wordt

Noot: de uitspraak van **word** en **wordt** is het zelfde. Dit maakt het voor veel mensen moeilijk om te weten wanneer ze **word** moeten schrijven en wanneer **wordt**. De oplossing voor dit probleem is een kwestie van simpelweg de regels toepassen. Gebruik voor eerste persoon enkelvoud de stam: **word**. Voor tweede en derde persoon enkelvoud, een **-t** toevoegen aan de stam, **word + t = wordt**.

Een andere manier om te ontdekken wat de laatste letter is bij een werkwoord waarvan de stam eindigt op een **d** is door het te vervangen door een woord dat niet eindigt op **d** of **t**. Dan is te horen of het **stam + t** of alleen **stam** moet zijn.

Voorbeelden:

Wat is goed?

Ik word ziek.
Of?
Ik wordt ziek.

Vervang worden door lopen.
Ik **loop** ziek.
Geen **t**. Goed is:
Ik **word** ziek.

Wat is goed?
De bakker word ziek.
Of?
De bakker wordt ziek.

Vervang worden door lopen.
De bakker **loopt** ziek.
Wel een **t**. Goed is:
De bakker **wordt** ziek.

Wat is goed?
Jij word ziek.
Of?
Jij wordt ziek.

Vervang worden door lopen.
Jij **loopt** ziek.
Wel een **t**. Goed is:
Jij **wordt** ziek.

Wat is goed?
Word jij ziek.
Of?
Wordt jij ziek.

Vervang worden door lopen.
Loop jij ziek.
Geen **t**. Goed is:
Word jij ziek.

Verleden Tijd

Om de verleden tijd te maken, wordt voor het enkelvoud aan de stam **-te**, of **-de** toegevoegd. Voor het meervoud wordt **-ten** of **-den** toegevoegd.

As de stam eindigt op een stemloze medeklinker (**ch**; [x], **f**; [f], **k**; [k], **p**; [p], **s**; [s] en **t**; [t]) ¹, dan wordt **-te** of **-ten** toegevoegd. Een **t** is ook stemloos. Het niet gebruiken van de stem gaat door. In de andere gevallen, na een klinker of een stemhebbende medeklinker (**b**; [b], **d**; [d], **g**; [ɣ], **h**; [ɦ], **j**; [j], **l**; [l], **m**; [m], **n**; [n], **r**; [r], **v**; [v], **w**; [w], en **z**; [z]), wordt **-de** of **-den** toegevoegd. Een **d** is ook stemhebbend. Het wel gebruiken van de stem gaat door.

Vreemd is dat het niet gaat om de laatste letter of klank van de **stam** maar om de laatste letter en klank voor **-en** van het **hele werkwoord**.

Voorbeelden:

leven	leef	leefde
weven	weef	weefde
bazen	baas	baasde

Dit is uit te leggen met het principe dat, in het Nederlands, stemhebbend medeklinkers, als ze op het eind van een woord komen, stemloos worden. In het geval van **z** en **v** veranderd bij het maken van de stam, niet alleen de klank maar ook de geschreven letter. Met achtervoegsels wordt de stam weer langer. Heel vreemd en onlogisch is dat de geschreven letters **s** en **f** niet terug veranderd worden naar hun oorspronkelijke stemhebbende variant **z** respectievelijk **v**.

In Nederland wordt het ezelsbruggetje 't kofschip of 't fokschaap gebruikt om te weten wanneer **-te** en **-ten** of **-de** of **-den** toe te voegen. Deze woorden bezitten alle stemloze medeklinkers, behalve **t**. Omdat **t** niet in het woord zit wordt **apostrof t ('t)** er voor gezet. Dit ezelsbruggetje is nuttig voor mensen die moeite hebben om het verschil tussen stemhebbende en stemloze medeklinkers te weten bijvoorbeeld omdat zij zelf geen stemhebbende medeklinkers uitspreken. Sprekers van diverse Noord-Nederlandse dialecten hebben dit probleem. Voor mensen die stemhebbende medeklinkers wel uitspreken heeft dit ezelsbruggetje weinig zin.

¹In deze hand-out wordt gebruik gemaakt van het International Phonetic Alphabet (IPA) van the International Phonetic Association (ook IPA). De klanken die bij de IPA symbolen horen, zijn te beluisteren door in een van de volgende IPA kaarten op de symbolen te klikken.

- www.internationalphoneticassociation.org/IPAcharts/inter_chart_2018/IPA_2018.html

- seeingspeech.ac.uk/ klik op [IPA charts]; deze laat ook de beweging van de mond, inclusief de tong zien

In het volgende voorbeeld is de laatste letter van de stam stemloos.

hele ww	stam			
werken	werk			
enkelvoud				
ik	stam + te	werk + te	ik	werkte
jij	stam + te	werk + te	jij	werkte
de rest	stam + te	werk + te	de rest	werkte
u	stam + te	werk + te	u	werkte
meervoud				
wij	stam + ten	werk + ten	wij	werkten
jullie	stam + ten	werk + ten	jullie	werkten
zij	stam + ten	werk + ten	zij	werkten
u (als enkelv.)	stam + te	werk + te.	u	werkte

Enfos

In het volgende voorbeeld is de laatste letter van de stam stemhebbend.

hele ww	stam			
halen	haal			
enkelvoud				
ik	stam + de	haal + de	ik	haalde
jij	stam + de	haal + de	jij	haalde
de rest	stam + de	haal + de	de rest	haalde
u	stam + de	haal + de	u	haalde
meervoud				
wij	stam + den	haal + den	wij	haalden
jullie	stam + den	haal + den	jullie	haalden
zij	stam + den	haal + den	zij	haalden
u (als enkelv.)	stam + de	haal + de	u	haalde

Bekijk de volgende voorbeelden.

	hele ww	stam		
	rusten	rust		
feit vorm				
enkelvoud	ik	rust	ik	rust
	jij	rust (+t)	jij	rust
	de rest	rust (+t)	de rest	rust
meervoud	wij/jullie/zij	rusten	zij	rusten
verleden tijd				
enkelvoud	ik	rust + te	ik	rustte
	jij	rust + te	jij	rustte
	de rest	rust + te	de rest	rustte
meervoud	wij/jullie/zij	rust + ten	wij/jullie/zij	rustten

	hele ww voeden	stam voed		
feit vorm				
enkelvoud	ik jij de rest	voed voed + t voed + t	ik jij de rest	voed voedt voedt
meervoud	wij/jullie/zij	voeden	wij/jullie/zij	voeden
verleden tijd				
enkelvoud	ik jij de rest	voed + de voed + de voed + de	ik jij de rest	voedde voedde voedde
meervoud	wij/jullie/zij	voed + den	wij/jullie/zij	voedden

Enfos

	hele ww leven	stam leef		
feit vorm				
enkelvoud	ik jij de rest	leef leef + t leef + t	ik jij de rest	leef leeft leeft
meervoud	wij/jullie/zij	leven	wij/jullie/zij	leven
verleden tijd				
enkelvoud	ik jij de rest	leef + de leef + de leef + de	ik jij de rest	leefde leefde leefde
meervoud	wij/jullie/zij	leef + den	wij/jullie/zij	leefden

	hele ww	stam		
	reizen	reis		
feit vorm				
enkelvoud	ik	reis	ik	reis
	jij	reis + t	jij	reist
	de rest	reis + t	de rest	reist
meervoud				
	wij/jullie/zij	reizen	wij/jullie/zij	reizen
verleden tijd				
enkelvoud	ik	reis + de	ik	reisde
	jij	reis + de	jij	reisde
	de rest	voed + de	de rest	reisde
meervoud				
	wij/jullie/zij	reis + den	wij/jullie/zij	reisden

Enfos

Voltooide Tijd

Voltooide tijd word gevormd met het **hulpwerkwoord hebben** of **zijn** en **voltooid deelwoord** van het **hoofdwerkwoord**. Bij de **voltooid tegenwoordige tijd (vtt)** heeft het **hulpwerkwoord** een tegenwoordige vorm, bij de **voltooid verleden tijd (vvt)** heeft het **hulpwerkwoord** een verleden vorm.

- (vtt) Ik **heb** gebracht.
- (vvt) Ik **had** gebracht.
- (vtt) Ik **ben** gevallen.
- (vvt) Ik **was** gevallen.

Wanneer voltooide tijd gebruiken

Om goed te kunnen begrijpen wanneer de voltooide tijd gebruikt wordt, is het handig om het idee van een **focustijd** te gebruiken. De **focustijd** is de tijd waar de spreker of schrijver aan denkt en de aandacht van de luisteraar of lezer naartoe trekt.

Bij de meeste werkwoordsvormen gebeurt de actie van het werkwoord op of rond de **focustijd**. De **voltooide tijd** kan gebruikt worden als het gevolg op van een actie belangrijker is dan de actie zelf. Het werkwoord in de voltooide tijd geeft een actie aan die gebeurde voor de **focustijd** maar het gevolg van die actie op de **focustijd** is belangrijker. Bij de voltooide tijd is de actie op de **focustijd** voltooid, afgelopen, voorbij. Het is niet meer echt de moeite waard om aan die actie te

denken of om er over te praten. Het gevolg van die actie, op de **focustijd**, dat is wel de moeite waard om aan te denken, om over te praten.

voltooid deelwoord

Het voltooid deelwoord word gevormd door **ge-** voor de stam te plaatsen en **-t** of **-d** er achter. Zoals bij het verleden wordt na een stemloze medeklinker **-t** toegevoegd, in principe, en bij de langere vorm, gaat het niet gebruiken van de stem door en na een stemhebbende medeklinker wordt **-d** toegevoegd, in principe, en bij de langere vorm, gaat het wel gebruiken van de stem door. Als de stam eindigt op een **t** of **d** wordt geen extra **-t** of **-d** toegevoegd. Zoals eerder gezegd, een werkwoord eindigt nooit op **-tt** en ook niet op **-dd**.

werken	ge + stam + t	ge + werk + t	gewerkt
halen	ge + stam + d	ge + haal + d	gehaald
rusten	ge + stam (+ t)	ge + rust (+ t)	gerust
voeden	ge + stam (+ d)	ge + voed (+ d)	gevoed

Ook hier geldt dat het niet gaat om de laatste letter of klank van de **stam** maar om de laatste letter en klank voor **-en** van het **hele werkwoord**.

Omdat in het Nederlands een **d** op het eind van een woord stemloos wordt uitgesproken, als [t] dus, kan het moeilijk zijn om te weten wanneer de laatste letter van een woord een **d** of een **t** is. Door het woord langer te maken kunnen de meeste mensen wel horen of een **d** of een **t** geschreven moet worden. De stemhebbende **d** die bij de langere vorm te horen is wordt ook bij de kortere vorm geschreven. Dit wordt het eenvormigheidsprincipe genoemd.

Voorbeelden:

Wat is goed?

We hebben gewerkt.

Of?

We hebben gewerkd.

De **gewerkte** uren. De [t] is te horen. Goed is:

We hebben **gewerkt**.

Wat is goed?

De lezer heeft het boek gehaalt.

Of?

De lezer heeft het boek gehaald.

Het **gehaalde** boek. De [d] is te horen. Goed is:

De lezer heeft het boek **gehaald**.

Wat is goed?
 Haar oma heeft lang geleefd.
 Of?
 Haar oma heeft lang geleefd.
 Het **geleefde** leven. De [d] is te horen. Goed is:
 Haar oma heeft lang **geleefd**.

Wat is goed?
 De wedstrijd is afgelast.
 Of?
 De wedstrijd is afgelasd.
 De **afgelaste** wedstrijd. De [t] is te horen. Goed is:
 De wedstrijd is **afgelast**.

Niet altijd wordt het voorvoegsel **ge-** toegevoegd om het voltooid deelwoord te maken. Bij werkwoorden die beginnen met **be-**, **er-**, **ge-**, **her-**, **ont-** of **ver-**, krijgt het voltooid deelwoord meestal niet het voorvoegsel **ge-**.

Als een werkwoord een samenstelling is met een voorzetsel (dat losgekoppeld kan worden), dan komt **ge-** meestal tussen het voorzetsel en de stam.

Voorbeeld:

infinitief: aanvallen
 De supporter **valt** de scheidsrechter **aan**.
 De supporter heeft de scheidsrechter **aangevallen**.

Super Onregelmatige Werkwoorden **hebben** en **zijn**

Zoals de meeste hulpwerkwoorden zijn de hulpwerkwoorden **hebben** en **zijn** super onregelmatig. Zelfs in de **feit vorm** (tegenwoordige tijd) zijn ze onregelmatig.

infinitief	zijn	
enkelvoud	ik	ben
	jij	bent
	de rest	is
meervoud	wij/jullie/zij	zijn

infinitief	hebben	
enkelvoud	ik	heb
	jij	hebt
	de rest	heeft
meervoud	wij/jullie/zij	hebben

Voltooide tijd, lijdende vorm, hulpwerkwoorden

Om te weten wanneer **voltooide tijd** gemaakt wordt met **hebben** of **zijn** heeft te maken met de **lijdende (passieve) vorm** en of een werkwoord **overgankelijk** of **onovergankelijk** is. **Overgankelijke werkwoorden** hebben een **leidend voorwerp** en kunnen in de **lijdende vorm** voor komen.

- De voltooide tijd van de meeste **onovergankelijke werkwoorden**, wordt gemaakt met **zijn**.
- De voltooide tijd van de alle **overgankelijke werkwoorden**, wordt gemaakt met **hebben**.
- **Lijdende vorm** wordt gemaakt met het hulpwerkwoord **zijn** en het **voltooid deelwoord**.

Om het verschil tussen de voltooide tijd en de **lijdende (passieve) vorm** van **overgankelijke werkwoorden** te kunnen herkennen is het nodig dat de voltooide tijden van deze werkwoorden met **hebben** gemaakt worden.

Voorbeelden met het **overgankelijke werkwoord brengen**.

Joris heeft de boeken gebracht. **bedrijvende (actieve) vorm, voltooid tegenwoordige tijd**

De boeken zijn gebracht. **lijdende (passieve) vorm**

Sam heeft Pieter op tijd gebracht. **bedrijvende (actieve) vorm, voltooid tegenwoordige tijd**

Pieter is op tijd gebracht door Sam. **lijdende (passieve) vorm**

Pieter is op tijd gebracht. **lijdende (passieve) vorm**

Sam heeft gebracht. **bedrijvende (actieve) vorm, voltooid tegenwoordige tijd**

Pieter is gebracht. **lijdende (passieve) vorm**

Klaas is gevallen. **bedrijvende (actieve) vorm, voltooid tegenwoordige tijd**
(**Vallen** is onovergankelijk.)

De doctor is gekomen. **bedrijvende (actieve) vorm, voltooid tegenwoordige tijd**

(**Komen** is onovergankelijk.)

De doctor heeft de patiënt behandeld. **bedrijvende vorm, voltooid tegenwoordige tijd**

De patiënt is behandeld. **lijdende vorm**

(**behandelen** is overgankelijk.)

Voltooid Tegenwoordige Tijd

Bij de **voltooid tegenwoordige tijd** (vtt) is de **focustijd** nu. Er wordt een actie of staat vermeld die gebeurde in het verleden maar het gevolg op de **focustijd**, nu, is belangrijker. Dit belangrijke resultaat kan zijn dat wat gebeurt is deel uit maakt van de levenservaring.

Voorbeeld 1:

A: Waarom zijn de aardappelen zo duur?

B: Omdat het te veel **heeft geregend** en door de vele regen zijn veel aardappelen verrot.

(Het vele regenen in het verleden is de oorzaak van de hoge prijs van de aardappelen op de **focustijd**, nu.)

Voorbeeld 2:

A: Waarom ben je zo moe?

B: Ik **heb** erg veel **gewerkt** de afgelopen dagen.

(De grote hoeveelheid werk in het verleden, de afgelopen dagen, is de oorzaak van de moeheid op de **focustijd**, nu.)

Voorbeeld 3:

A: Waarom heb je een pleister op je hand?

B: Ik heb een wondje omdat ik **ben gevallen**.

(Het wondje dat ik nu, op de **focustijd**, heb en de pleister die er op zit, zijn het gevolg van het vallen in het verleden.)

hele ww	vallen		
stam	val		
voltooid deelw.	gevallen		
enkelvoud	ik	ben	gevallen
	jij	bent	gevallen
	de rest	is	gevallen
meervoud	wij/jullie/zij	zijn	gevallen

hele ww	werken		
stam	werk		
voltooid	gewerkt		
deelw.			
enkelvoud	ik	heb	gewerkt
	jij	hebt	gewerkt
	de rest	heeft	gewerkt
meervoud	wij/jullie/zij	hebben	gewerkt

Enfos

hele ww	halen		
stam	haal		
voltooid	gehaald		
deelw.			
enkelvoud	ik	heb	gehaald
	jij	hebt	gehaald
	de rest	heeft	gehaald
meervoud	wij/jullie/zij	hebben	gehaald

Voltooid Verleden Tijd

Bij de voltooid verleden tijd (vvt) is de **focustijd** in het verleden. De actie of staat van het werkwoord in voltooid verleden tijd, was aanwezig voor de **focustijd** maar het gevolg op de **focustijd** is belangrijker. Dit kan zijn omdat een gebeurtenis op de **focustijd** het gevolg is van een eerdere gebeurtenis of omdat de eerdere gebeurtenis een voorwaarde was voor wat gebeurde op de **focustijd**. De eerdere gebeurtenis, de oorzaak of voorwaarde, wordt aangegeven met een werkwoord in de voltooid verleden tijd. Met onvoltooid verleden tijd (ovt) kan de belangrijkste gebeurtenis, op de **focustijd**, aangegeven worden.

Voorbeeld 1:

In 1997 **had** het zo veel **gevroren** dat er een Elfstedentocht gehouden kon worden.

(De dikke laag ijs die nodig is om een Elfstedentocht te kunnen houden kan alleen ontstaan na langdurige strenge vorst.)

Voorbeeld 2:

Als kind kregen wij alleen een toetje als we goed groenten **gegeten hadden**.

(De afspraak was dat we eerst groenten moesten eten en pas daarna en onder die voorwaarde, mochten we een toetje eten.)

hele ww	eten		
stam	eet		
voltooid	gegeten		
deelw.			
enkelvoud	ik	had	gegeten
	jij	had	gegeten
	de rest	had	gegeten
meervoud	wij/jullie/zij	hadden	gegeten

hele ww	werken		
stam	werk		
voltooid	gewerkt		
deelw.			
enkelvoud	ik	had	gewerkt
	jij	had	gewerkt
	de rest	had	gewerkt
meervoud	wij/jullie/zij	hadden	gewerkt

hele ww	halen		
stam	haal		
voltooid	gehaald		
deelw.			
enkelvoud	ik	had	gehaald
	jij	had	gehaald
	de rest	had	gehaald
meervoud	wij/jullie/zij	hadden	gehaald

hele ww	vallen		
stam	val		
voltooid	gevallen		
deelw.			
enkelvoud	ik	was	gevallen
	jij	was	gevallen
	de rest	was	gevallen
meervoud	wij/jullie/zij	waren	gevallen

NB: Het strak vasthouden van het spellingsysteem helpt bij het begrijpen, de interpretatie, van geschreven tekst. Zo laat de spelling zien of een werkwoord in **verleden tijd** of **feit vorm** (tegenwoordige tijd) staat.

b.v.:	Wij rusten in bed.	nu
	Wij rustten in bed.	in het verleden, niet nu

Enfos

Dit materiaal is gratis beschikbaar via: <https://www.held.com.br/resources/>